

10. TRƯỞNG GIẢ LẬP, ÁU VẬT TỌA. TRƯỞNG GIẢ TỌA, MẠNG NÃI TỌA. TÔN TRƯỞNG TIỀN, THANH YẾU ĐÊ. ĐÊ BÁT VẤN, KHƯỐC PHI NGHI. TIỀN TẮT XU, THOÁI TẮT TRÌ. VẤN KHỞI ĐỐI, THỊ VẬT DI.

Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi

Người lớn ngồi, cho phép ngồi

Trước người lớn, phải nói nhỏ

Nhỏ không nghe, không đúng phép

Đến phải nhanh, lui phải chậm

Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng

10.1. Trưởng giả lập, áu vật tọa. Trưởng giả tọa, mệnh nãi tọa (Người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi. Người lớn ngồi, cho phép ngồi)

Đó là khi trưởng bối đứng thì chúng ta là những người hậu sinh không được ngồi, phải đợi trưởng bối bảo ngồi thì chúng ta mới được ngồi, đây là lễ nghi đi đứng, tiến thoái. Học lễ nghi thì cũng phải học cho linh động, không được cứng nhắc. Ví dụ như nhìn thấy người khác thì phải thi lễ, phải cúi chào. Nhưng khi đang ở trong thang máy rất là chật hẹp, đột nhiên gặp chú của các vị đi vào, các vị có thể cúi xuống chào ông không? Có thể người đứng cạnh các vị sẽ bị các vị hất qua một bên. Cho nên chúng ta học lễ nghi thì phải vận dụng linh hoạt. Vừa rồi giáo sư Trương cũng có nói: “*Khi ở trong nhà vệ sinh*

có nên cúi chào để thi lễ không?”. Điều đó không nên. Đợi khi ra ngoài chào hỏi nhau là được rồi. Chúng ta phải thuận theo tình thế, tùy từng nơi mà làm.

Có một vị thầy giáo, ông cũng đã học “*trưởng giả tọa, mệnh nữ tọa*” (người lớn ngồi, cho phép ngồi). Cho nên khi đến một cơ quan khác để trao đổi với người phụ trách ở nơi đó, người phụ trách đó là nữ giới, ông đứng ở đó rất lâu. Người phụ nữ này đã ngồi xuống nhưng vị thầy giáo này vẫn cứ tiếp tục đứng. Bởi vì người thầy giáo coi cô ấy là trưởng bối, nên trưởng bối không nói thì vị thầy giáo này không dám ngồi. Vị trưởng bối nữ này khi nói chuyện tất nhiên là phải ngẩng đầu lên, bởi vì vị thầy giáo này rất cao, cô ấy lại ngồi nên đầu cứ phải ngẩng lên. Đột nhiên vị trưởng bối nữ này cảm thấy cổ tê cứng, cô ấy liền nói: “*Anh ngồi xuống đi! Cổ tôi sắp chịu không nổi rồi*”. Khi chúng ta nhìn thấy người khác ở đó mà ngẩng đầu lên nhìn thì không cần phải đợi trưởng bối nhắc, các vị cũng phải tự nhiên mà ngồi xuống. Học thì không được cứng nhắc.

Có một bé gái khoảng hai, ba tuổi, một hôm cùng với cha mẹ và bà ngoại đi ra ngoài chơi. Khi đến công viên, người cha ngồi đó đọc báo, còn bé gái ngồi trên một chiếc ghế băng. Bất chợt bà ngoại đưa bé đi đến, kết quả thấy đứa bé đột nhiên nhảy lên. Bởi vì chiếc ghế đó hơi cao, đứa bé nhảy lên và đứng không vững cho nên nghiêng người về phía trước rồi ngã xuống. Bà ngoại và người cha của đứa bé cảm thấy rất kỳ lạ, vội vàng chạy đến nâng đứa bé dậy rồi hỏi: “*Làm gì mà con nhảy lên thế?*”. Đứa bé liền đáp: “*Trưởng giả lập, ấu vật tọa*” (người lớn đứng, nhỏ chớ ngồi). Bởi vì bà ngoại đi đến cho nên nó phải nhanh chóng nhảy lên. Kết quả làm người cha ở đó xấu hổ đến

toát mồ hôi. Bà ngoại đi đến nhưng người cha vẫn thờ ơ ở đó mà xem báo. Con anh ấy mới có hai, ba tuổi đã biết nhảy lên. Thật là hậu sinh khả úy! Đối diện với những đứa trẻ được học sách Thánh Hiền, chúng ta cũng phải noi theo chúng học tập cho thật tốt, thực hiện tốt “Đệ Tử Quy”.

10.2. Tôn trọng tiền, thanh yếu đê. Đê bất văn, khước phi nghi. Tiến tất xu, thoái tất trì. Vấn khởi đối, thị vật di (*Trước người lớn, phải nói nhỏ. Nhỏ không nghe, không đúng phép. Đến phải nhanh, lui phải chậm. Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng*)

Đây cũng là lễ phép trong nói chuyện. Trước mặt trưởng bối thì phải nói nhỏ, nếu không sẽ ảnh hưởng đến cuộc đàm đạo của các bậc trưởng bối. Trẻ nhỏ thời nay đối với việc khi nào nên nói, khi nào không nên nói, đối với chừng mực này rất là kém. Thường thì khi bọn trẻ gặp nhau là không kiềm chế được, là cứ kêu gào, la hét loạn cả trời. Lúc này phụ huynh cần phải ngăn chặn đúng lúc. Nếu không, đợi đến khi chúng đã thành thói quen thì rất khó mà sửa đổi. Cho nên khi phát hiện bọn trẻ nói chuyện rất to, làm ảnh hưởng đến cuộc nói chuyện của trưởng bối thì chúng ta phải nhanh chóng nhắc nhở: “*Các con hãy nói nhỏ đi một chút!*”. Có một số trưởng bối nói: “*Bé tiếng đi một chút!*”. Bọn trẻ liền nói nhỏ đi, nhưng nói nhỏ được ba phút lại không kiềm chế được. Thế là vị trưởng bối lại nhắc: “*Bé tiếng đi một chút!*” nhưng ba phút sau lại không có hiệu quả. Vị trưởng bối này liền nói: “*Thôi! Mặc kệ chúng vậy!*”. Như vậy là không đúng. Cho nên giáo dục thì cần có sự kiên nhẫn mới được.

Thánh nhân rất nhấn mạnh đạo Trung Dung. Thực ra đạo Trung Dung là biểu hiện trong sinh hoạt hàng ngày của một người. Ví dụ như ăn mặc quần áo có cần phải như đạo Trung Dung không? Mặc nhiều quá thì sẽ nóng, mặc ít quá thì sẽ bị lạnh. Còn ăn cơm thì sao? Ăn nhiều thì bị đau dạ dày, ăn ít quá thì đói. Nói chuyện cũng cần Trung Dung. Cho nên “*tôn trưởng tiền, thanh yếu đê*”(trước người lớn, phải nói nhỏ). Nhưng nếu như nói chuyện với trưởng bối mà lời nói không rõ ràng thì thật là thất lễ, cho nên “*đê bất văn, khước phi nghi*”(nhỏ không nghe, không đúng phép). Nói chuyện với trưởng bối thì phải để cho trưởng bối biết rõ ràng chúng ta định nói gì. Hơn nữa còn phải chú ý rằng khi nói thì mặt phải nhìn đối phương, nhìn vào vị trưởng bối. Đó được gọi là: “*Vấn khởi đối, thị vật di*” (Khi hỏi đáp, mắt nhìn thẳng).

Chúng ta nói chuyện với bọn trẻ thời nay, ánh mắt của chúng chú ý đến các vị trong bao lâu? Rất khó có thể lâu được! Được mười giây là đã tốt lắm rồi. Trẻ nhỏ nói chuyện với người khác mà mắt không chuyên chú thì thể hiện trong lòng nó không có sự cung kính, rất nông nổi. Tại sao trẻ nhỏ thời nay lại nóng vội như vậy? Đó là vì có khiếm khuyết trong sự giáo dục về lễ phép, lâu dần thì thành ra: “*Ta làm theo ý ta!*”. Cho nên những chi tiết nhỏ này cũng cần có sự kiên nhẫn của chúng ta là những người trưởng bối để dạy bảo, từ từ sẽ để cho chúng đi vào khuôn phép, và mọi nơi, mọi lúc cũng nghĩ cho người khác.

Gặp trưởng bối thì phải nhanh chóng tiến lên, không để cho trưởng bối phải chờ lâu. Đợi khi đã nói chuyện xong với trưởng bối, chúng ta chuẩn bị rời đi thì phải từ từ lùi lại mấy bước, sau đó mới quay đi. Sau khi trưởng bối

nói xong các vị không được “*Vâng! Tạm biệt!*”, rồi lập tức rời đi. Như vậy thì giống như nói với trưởng bối rằng: “*Tôi hận là không thể bỏ đi ngay được, không thể ở lại thêm dù chỉ mấy phút*”. Mọi nơi, mọi lúc chúng ta đều phải chú ý đến cái cảm nhận của người khác, cho nên gọi là “*thoái tất trì*” (*lui phải chậm*).

Người giảng: Tiến sĩ Thái Lễ Húc

Nơi giảng: Đài Nam Đài Loan

Thời gian giảng: Năm 2005

Dịch giả: Tống Như Cường